

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

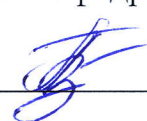
Кафедра філософії та міжнародної комунікації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного
факультету
к. філософ. н., доцент
І.М. Савицька
_____ 2023 р.




«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри філософії та
міжнародної комунікації
Протокол №10 від 18.05.2023 р

Завідувач кафедри к. філософ. н.,
доцент
_____ В.П. Культенко



«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Соціальна робота»
_____ І.І. Демченко



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН»

Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітня програма «Соціальна робота»
Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробники: к. ю. н., доц. кафедри філософії та
міжнародної комунікації Харчук О.О.

Київ – 2023

1. Опис навчальної дисципліни

«Основи приватних відносин»

Спеціальність, освітній ступінь, освітня програма		
Освітній ступінь	бакалавр	
Спеціальність	231 «Соціальна робота»	
Освітня програма	«Соціальна робота»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен (залік)	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2	2
Семестр	2	2
Лекційні заняття	15 год.	2
Практичні, семінарські заняття	15 год.	6
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	60 год.	82
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:		
аудиторних	2 год.	-
самостійної роботи студента	4 год.	-

2. Мета та завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Основи приватних відносин» – отримання студентами сучасних теоретичних і практичних знань стосовно значення норм та інститутів загальної частини цивільного права, правового регулювання цивільних відносин в Україні, а також формування певних вмінь та навичок щодо застосування на практиці норм чинного законодавства стосовно вирішення проблем, висунутих і накопичених практикою розв'язання цивільних спорів.

Завдання вивчення дисципліни «Основи приватних відносин» полягає в ознайомленні з основними положеннями цивільного законодавства і його окремими інститутами; з науково-теоретичним надбанням науки цивільного права; аналіз та узагальнення судової практики в сфері приватного права; розвиток навичок самостійного вирішення наукових та практичних проблем цивільного законодавства.

У **результаті** вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- предмет, структуру, зміст курсу в обсязі робочої програми;
- основні поняття, принципи, джерела приватного права;
- умови виникнення, розвиток, та припинення цивільних правовідносин;
- положення українського законодавства у сфері цивільного права;
- основні доктринальні положення сімейного права;

уміти:

- аналізувати наукову літературу з дисципліни;
- проводити порівняльно-правовий аналіз;
- аналізувати і узагальнювати судову практику;
- тлумачити норми та застосовувати норми законодавства.

Набуття компетентностей:

- інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

- загальні компетентності (ЗК):

- 1) **ЗК 1.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- 2) **ЗК 3.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- 3) **ЗК 4.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- 4) **ЗК 5.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- 5) **ЗК 7.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- 6) **ЗК 8.** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- 7) **ЗК 9.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- 8) **ЗК 10.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- 9) **ЗК 11.** Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- 10) **ЗК 12.** Здатність приймати обґрунтовані рішення.

- фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- 1) **ФК 3.** Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

- 2) **ФК 6.** Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.
- 3) **ФК 7.** Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.
- 4) **ФК 10.** Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.
- 5) **ФК 11.** Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Програмні результати навчання (ПРН) ОП:

1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.
2. Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних питань.
3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.
5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обрати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
6. Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.
7. Використовувати спеціалізоване програмне забезпечення у ході розв'язання професійних завдань.
12. Визначати зміст співпраці з організаціями-партнерами з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.
13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.
14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.
15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.
16. Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.
17. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.
18. Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.

- б) **3. Програма та структура навчальної дисципліни**
- повного терміну денної (заочної) форми навчання;
 - скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

Змістовий модуль 1.

Загальні положення цивільного права та цивільного правовідношення. Право власності, спадкове та зобов'язальне право

Тема 1. Загальна характеристика цивільного права. Поняття та особливості цивільного правовідношення

Основні функції та принципи цивільного права. Завдання та система цивільного права. Поняття цивільного права. Загальна характеристика цивільного законодавства. Основні риси цивільного права зарубіжних країн. Порівняльне цивільне право. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна. Місце цивільного права в системі правових галузей. Актуальні проблеми подальшого розвитку цивільного права України.

Поняття та особливості цивільного правовідношення. Елементи цивільного правовідношення. Здійснення цивільних прав. Захист цивільних прав. Відповідальність у цивільному праві. Поняття цивільно-правової відповідальності. Форми і види цивільно-правової відповідальності. Склад правопорушення та умови цивільно-правової відповідальності. Підстави звільнення від відповідальності.

Тема 2. Об'єкти цивільних прав. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільного права

Поняття об'єктів цивільних прав. Речі як об'єкти цивільних прав. Майно. Гроші, валютні цінності та цінні папери як об'єкти цивільних прав. Дії, послуги та зобов'язальні вимоги як об'єкти цивільних прав. Нематеріальні блага як об'єкт цивільних прав. Фізичні особи як суб'єкти цивільного права. Правоздатність і дієздатність фізичної особи. Ім'я та місце проживання фізичної особи. Безвісна відсутність. Визнання особи померлою. Опіка та піклування.

Поняття та правова природа особистих немайнових прав. Види та система особистих немайнових прав фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують фізіологічне (природне) існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Захист особистих немайнових прав фізичних осіб.

Поняття та ознаки юридичної особи. Види юридичних осіб. Створення, державна реєстрація, ліквідація та реорганізація юридичних осіб. Філії та представництва юридичних осіб. Підприємницькі товариства. Поняття та види підприємницьких товариств. Поняття та види господарських товариств. Держава та територіальні громади як суб'єкти цивільних правовідносин. Поняття і ознаки держави та територіальних громад як суб'єктів цивільних правовідносин. Участь держави та територіальних громад у цивільних правовідносинах та її правові форми. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Поняття юридичного факту. Класифікація юридичних фактів.

Тема 3. Правочини. Представництво і довіреність

Поняття та види правочинів. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Презумпція правомірності правочину. Форма правочину. Правочини, які можуть вчинятися усно. Правочини, які належить вчиняти у письмовій формі. Нотаріальне посвідчення правочину. Державна реєстрація правочину. Місцевчинення правочину. Тлумачення змісту правочину. Відмова від угоди. Поняття недійсності правочину. Правові наслідки недійсності правочину. Правові наслідки недійсності окремих частин угоди. Правові наслідки

фіктивного та удаваного правочину. Момент недійсності правочину.

Поняття та підстави цивільного представництва. Суб'єктний склад правовідносин у представництвом. Правочини, які можуть вчинятися представником. Правові наслідки вчинення правочину представником. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень. Комерційне представництво. Представництво за законом та за довіреністю. Поняття, форма та види довіреності. Строк чинності довіреності. Підстави припинення представництва за довіреністю. Передоручення повноважень представника іншій особі.

Тема 4. Строки та терміни. Позовна давність

Поняття цивільно-правового строку та терміну. Види строків та термінів у цивільному праві. Початок перебігу строку в цивільному праві. Правила закінчення перебігу строку. Порядок вчинення дій в останній день строку. Строки виникнення та здійснення цивільних прав. Строки виконання цивільних обов'язків. Строки захисту цивільних прав. Претензійні строки. Присікальні строки. Гарантійні строки набувальної давності.

Поняття та значення позовної давності. Загальна позовна давність. Спеціальна позовна давність. Зміна тривалості позовної давності. Порядок обчислення строку позовної давності. Початок перебігу строку позовної давності. Позовна давність у разі заміни сторін у зобов'язанні. Зупинення перебігу строку позовної давності. Переривання перебігу строку позовної давності. Застосування позовної давності до додаткових вимог. Наслідки закінчення строку позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

Тема 5. Право власності. Володіння. Захист права власності

Поняття права власності. Способи набуття і припинення права власності. Право приватної власності фізичних осіб. Загальні положення. Поняття та історія становлення права приватної власності фізичних осіб. Умови виникнення і припинення права приватної власності громадян. Здійснення громадянами права приватної власності.

Право власності кооперативів. Право власності господарських товариств. Право власності громадських об'єднань. Право державної власності. Право комунальної власності. Право спільної власності. Право спільної часткової власності. Право спільної сумісної власності.

Поняття та види інших речових прав. Ознаки інших речових прав. Сервітути. Емфітевзис та суперфіцій. Співвідношення права власності та інших речових прав на майно. Володіння. Захист права власності. Основні засади захисту права власності. Віндикаційний позов. Негаторний позов. Позов про визнання права власності.

Поняття та об'єкти права інтелектуальної власності. Авторське право і суміжні права. Патентне право. Правове регулювання комерційних позначень. Правова охорона комерційного (фірмового) найменування. Правова охорона торговельної марки. Правова охорона географічних зазначень. Правова охорона нетрадиційних результатів інтелектуальної діяльності. Правова охорона наукового відкриття. Правова охорона компонування інтегральної мікросхеми. Правова охорона раціоналізаторських пропозицій. Правова охорона селекційних досягнень. Правова охорона комерційної таємниці.

Тема 6. Спадкове право

Загальні положення про спадкування. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір.

Тема 7. Загальні положення про зобов'язання. Цивільно-правовий договір. Способи забезпечення виконання зобов'язань. Припинення зобов'язань

Поняття та значення договору. Види договорів. Зміст договору. Укладення, зміна і розірвання договору. Поняття та предмет договору купівлі-продажу. Поняття та види договору дарування. Поняття та види договору довічного утримання. Поняття та види договору найму житла.

Поняття виконання зобов'язань. Поняття належного виконання зобов'язання. Суб'єкти виконання. Місце виконання. Строк (термін) виконання. Предмет виконання. Спосіб виконання.

Загальна характеристика способів забезпечення виконання зобов'язань. Окремі способи забезпечення виконання зобов'язань. Неустойка. Порука. Гарантія. Завдаток. Застава. Притримання. Припинення зобов'язань. Поняття та способи припинення зобов'язань. Окремі способи припинення зобов'язань.

Змістовий модуль 2.

Сімейні правовідносини.

Правовідносин між батьками і дітьми, іншими членами сім'ї та родичами

Тема 1. Поняття, предмет, метод, функції та принципи сімейного права України. Сімейні правовідносини

Поняття сімейного права. Види сімейних правовідносин, що складають предмет сімейного права. Ознаки сімейних правовідносин. Способи правового регулювання сімейних правовідносин. Завдання правового регулювання сімейних правовідносин за Сімейним кодексом України. Принципи сімейного права. Функції сімейного права.

Джерела сімейного права. Аналогія закону і аналогія права у сімейному праві України. Система сімейного права. Взаємозв'язок сімейного права з іншими галузями права.

Поняття сімейних правовідносин. Поняття та ознаки сім'ї за Сімейним кодексом України. Право на сім'ю та його реалізація. Склад сімейних правовідносин. Суб'єкти сімейних правовідносин. сімейна правоздатність і дієздатність. Об'єкти сімейних правовідносин. Зміст сімейних правовідносин.

Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Види юридичних фактів. Споріднення та свояцтво як види юридичних фактів. Строк у сімейному праві. Види строків. Позовна давність у сімейному праві.

Тема 2. Поняття, умови і порядок укладення шлюбу. Недійсність шлюбу. Особисті немайнові права і обов'язки подружжя. Правовідносини між подружжям з приводу належного їм майна

Поняття шлюбу. Умови вступу до шлюбу. Особи, що не можуть перебувати у шлюбі між собою. Порядок подання заяви про реєстрацію шлюбу. Правовідносини наречених. Державна реєстрація шлюбу. Час реєстрації шлюбу. Зміна часу реєстрації шлюбу. Місце реєстрації шлюбу. Зміна місця реєстрації шлюбу. Особливий порядок державної реєстрації шлюбу.

Поняття і зміст особистих немайнових правовідносин подружжя. Особисті права подружжя. Особисті обов'язки подружжя. Правові проблеми забезпечення особистих немайнових прав подружжя.

Право особистої приватної власності дружини та чоловіка. Спільне майно подружжя. Розпорядження майном, що є спільною сумісною власністю подружжя. Поділ спільного майна подружжя. Визначення розміру часток у спільному майні подружжя. Підстави відступлення від принципу рівності часток у спільному майні подружжя. Накладення стягнення на майно подружжя за борговими зобов'язаннями. Договори між подружжям з приводу майна.

Тема 3. Аліментні зобов'язання. Шлюбний договір. Припинення шлюбу

Поняття аліментів. Особливості аліментних зобов'язань. Підстави виникнення аліментних зобов'язань. Право на утримання після розірвання шлюбу. Порядок надання утримання одному з подружжя. Визначення розміру аліментів одному з подружжя. Позбавлення або обмеження строком права на утримання. Підстави припинення права на утримання. Договори між подружжям про утримання.

Поняття і правова природа шлюбного договору. Місце шлюбного договору в системі сімейно-правових договорів. Особливості шлюбного договору. Зміст шлюбного договору. Порядок укладення шлюбного договору. Форма шлюбного договору. Внесення змін до шлюбного договору. Припинення шлюбного договору.

Підстави припинення шлюбу. Смерть особи або оголошення її померлою як підстава припинення шлюбу. Підстави і порядок розірвання шлюбу органами РАЦС. Підстави і порядок розірвання шлюбу судом. Обставини, при яких шлюб не може бути розірваний. Наслідки розірвання шлюбу. Поновлення шлюбу. Фіктивне розірвання шлюбу. Встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Тема 4. Підстави виникнення правовідносин між батьками і дітьми. Особисті правовідносини між батьками і дітьми. Позбавлення і обмеження батьківських прав

Загальні підстави виникнення правовідносин між батьками та дітьми. Порядок реєстрації народження дитини. Визначення походження дитини від матері. Порядок реєстрації народження дитини, що народилася поза межами медичного закладу. Порядок реєстрації народження дитини, мати якої перебуває у виправно-трудовій установі або слідчому ізоляторі. Порядок реєстрації народження знайденої дитини. Порядок реєстрації народження дитини у разі встановлення між подружжям режиму окремого проживання.

Оспорювання батьківства. Оспорювання батьківства після смерті особи, що записана батьком дитини. Оспорювання матір'ю дитини батьківства свого чоловіка. Оспорювання материнства.

Особисті немайнові права та обов'язки батьків. Особисті права неповнолітніх батьків та їх реалізація. Права дітей. Обов'язок дітей піклуватися про батьків. Участь органів опіки та піклування у здійсненні особистих немайнових прав батьків та дітей.

Підстави позбавлення батьківських прав. Особи, що мають право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьків батьківських прав. Правові наслідки позбавлення батьків батьківських прав. Влаштування дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав. Порядок поновлення батьківських прав.

Тема 5. Право батьків і дітей на майно. Особисті немайнові права і обов'язки інших членів сім'ї та родичів

Правовий режим майна батьків та дітей. Спільна сумісна власність батьків та дітей. Індивідуальне майно дитини. Забезпечення житлових прав дитини. Управління батьками майном дитини. Правові обмеження дій батьків щодо майнових прав дитини.

Поняття і особливості аліментних зобов'язань. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину. Визначення розміру аліментів. Умови зміни розміру аліментів. Контроль за цільовим витрачанням аліментів. Звільнення батьків від сплати аліментів. Припинення права на аліменти. Стягнення заборгованості за аліментами. Підстави звільнення від сплати заборгованості за аліментами. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей. Договори між батьками про утримання дитини.

Особисті немайнові права та обов'язки батьків. Особисті права неповнолітніх батьків та їх реалізація. Права дітей. Обов'язок дітей піклуватися про батьків. Участь органів опіки та піклування у здійсненні особистих немайнових прав батьків та дітей.

Тема 6. Аліментні правовідносини між іншими членами сім'ї та родичами

Обов'язок повнолітніх дітей утримувати своїх непрацездатних батьків. Особливості утримання батьків повнолітніми дітьми. Визначення розміру аліментів на батьків. Звільнення дітей від обов'язку утримувати батьків.

Майнові правовідносини між іншими членами сім'ї та родичами. Відносини між дідом, бабою, прадідом, прабабою і онуками, правнуками по взаємному утриманню. Відносини між братами та сестрами по взаємному утриманню. Відносини між вітчимом, мачухою і пасинком, падчеркою по взаємному утриманню. Відносини між фактичним вихователем і вихованцем по взаємному утриманню.

Тема 7. Усиновлення. Опіка та піклування. Патронат над дітьми

Поняття усиновлення. Мета усиновлення. Діти, які підлягають усиновленню. Підстави для усиновлення дитини. Особи, які можуть бути усиновлювачами. Особи, які не можуть бути усиновлювачами. Особи, що мають переважне право на усиновлення. Згода осіб на усиновлення. Порядок ведення обліку дітей, що можуть бути усиновленими та кандидатів в усиновлювачі. Встановлення контакту з дитиною. Порядок розгляду справ про усиновлення. Правові наслідки усиновлення. Права та обов'язки усиновлювачів. Права усиновленої дитини. Припинення усиновлення. Скасування усиновлення. Правові наслідки скасування усиновлення. Визнання усиновлення недійсним. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним. Завдання та повноваження Державного Департаменту з усиновлення та захисту прав дитини.

Підстави та порядок встановлення опіки та піклування над дітьми. Органи опіки та піклування та їх повноваження. Права та обов'язки опікунів, піклувальників. Права дитини, над якою встановлено опіку чи піклування. Звільнення опікуна, піклувальника від виконання своїх обов'язків. Припинення опіки та піклування. Опіка над майном дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Поняття та зміст договору про патронат. Порядок створення дитячих будинків сімейного типу. Обов'язки сторін за угодою про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу. Припинення угоди про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу.

Тема 8. Сімейні правовідносини з іноземним елементом

Поняття сімейних правовідносин з іноземним елементом. Порядок реєстрації шлюбу між громадянами України і іноземними громадянами. Порядок реєстрації шлюбу між громадянами України, що перебувають за кордоном. Порядок реєстрації шлюбу між іноземними громадянами в Україні. Порядок розірвання шлюбу між громадянином України та іноземним громадянином. Порядок розірвання шлюбу між іноземцями, що перебувають в Україні. Порядок розірвання шлюбу між громадянами України, що перебувають за кордоном.

Порядок усиновлення дитини, що є громадянином України, але проживає за кордоном. Особливості усиновлення дитини, що є громадянином України іноземцем.

Встановлення опіки та піклування над дитиною, що є громадянином України, але проживає за її межами. Встановлення опіки та піклування над дитиною-іноземцем.

Застосування в Україні законів іноземних держав та міжнародних договорів.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма		Заочна форма	
	тижн	усьог	у тому числі	усього у тому числі

	і	о	л	п	ла б	ін д	с.р.		л	п	лаб	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права та цивільного правовідношення. Право власності, спадкове та зобов'язальне право													
Тема 1. Загальна характеристика цивільного права. Поняття та особливості цивільного правовідношення	1	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	2 (2)	-	-	-	5
Тема 2. Об'єкти цивільних прав. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільного права	2	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	-	1	-	-	5,5
Тема 3. Правочини. Представництво і довіреність	3	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	1	-	-	-	5,5
Тема 4. Строки та терміни. Позовна давність	4	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	-	1	-	-	5,5
Тема 5. Право власності. Володіння. Захист права власності	5	8	1 (2)	1 (3)			4 (9)	-	-	-	-	-	5,5
Тема 6. Спадкове право	6	8	1 (2)	1 (3)			4 (9)	-	-	1	-	-	5,5
Тема 7. Загальні положення про зобов'язання. Цивільно-правовий договір. Способи забезпечення виконання зобов'язань. Припинення зобов'язань	7	8	1 (2)	1 (3)			4 (9)	-	1	-	-	-	5,5
Разом за змістовим модулем 1	56		7 (14)	7 (21)	-	-	28 (63)	-	2 (4)	3	-	-	38
Змістовий модуль 2. Сімейні правовідносини. Правовідносин між батьками і дітьми, іншими членами сім'ї та родичами													
Тема 1. Поняття, предмет, метод,	8	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	1	-	-	-	5,5

функції та принципи сімейного права України. Сімейні правовідносини													
Тема 2. Поняття, умови і порядок укладення шлюбу. Недійсність шлюбу. Особисті немайнові права і обов'язки подружжя. Правовідносини між подружжям з приводу належного їм майна	9	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	1	-	-	-	5,5
Тема 3. Аліментні зобов'язання. Шлюбний договір. Припинення шлюбу.	10	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	-	1	-	-	5,5
Тема 4. Підстави виникнення правовідносин між батьками і дітьми. Особисті правовідносини між батьками і дітьми. Позбавлення і обмеження батьківських прав	11	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	1	-	-	-	5,5
Тема 5. Право батьків і дітей на майно. Особисті немайнові права і обов'язки інших членів сім'ї та родичів	12	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	-	1	-	-	5,5
Тема 6. Аліментні правовідносини між іншими членами сім'ї та родичами	13	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	-	-	-	-	5,5

Тема 7. Усиновлення. Опіка та піклування. Патронат над дітьми	14	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	-	1	-	-	5,5
Тема 8. Сімейні правовідносини з іноземним елементом	15	8	1 (2)	1 (3)	-	-	4 (9)	-	1	-	-	-	5,5
Разом за змістовим модулем 2	64		8 (16)	8 (24)	-	-	32 (72)	-	4	3	-	-	44
Усього годин	120		15 (30)	15 (45)	-	-	60 (135)	-	2 (8)	6	-	-	82

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальна характеристика цивільного права України.	1 (3)
2.	Цивільно-правові відносини	1 (3)
3.	Загальні положення про захист цивільних прав та інтересів	1 (3)
4.	Правочини. Представництво і довіреність.	1 (3)
5.	Право власності. Інтелектуальна власність як об'єкт правової охорони.	1 (3)
6.	Спадкове право.	1 (3)
7.	Загальні положення про зобов'язання. Цивільно-правовий договір.	1 (3)
8.	Сімейне право України.	1 (3)
9.	Поняття, умови і порядок укладення шлюбу. Недійсність шлюбу.	1 (3)
10.	Особисті немайнові права і обов'язки подружжя. Правовідносини між подружжям з приводу належного їм майна.	1 (3)
11.	Шлюбний договір. Припинення шлюбу.	1 (3)
12.	Підстави виникнення правовідносин між батьками і дітьми. Особисті правовідносини між батьками і дітьми.	1 (3)
13.	Позбавлення і обмеження батьківських прав. Право батьків і дітей на майно.	1 (3)
14.	Аліментні правовідносини. Усиновлення. Опіка та піклування.	1 (3)
15.	Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.	1 (3)

5. ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальна характеристика цивільного права України.	4 (9)
2.	Цивільно-правові відносини	4 (9)
3.	Загальні положення про захист цивільних прав та інтересів	4 (9)
4.	Правочини. Представництво і довіреність.	4 (9)
5.	Право власності. Інтелектуальна власність як об'єкт правової охорони.	4 (9)
6.	Спадкове право.	4 (9)
7.	Загальні положення про зобов'язання. Цивільно-правовий договір.	4 (9)
8.	Сімейне право України.	4 (9)
9.	Поняття, умови і порядок укладення шлюбу. Недійсність шлюбу.	4 (9)
10.	Особисті немайнові права і обов'язки подружжя. Правовідносини між подружжям з приводу належного їм майна.	4 (9)
11.	Шлюбний договір. Припинення шлюбу.	4 (9)
12.	Підстави виникнення правовідносин між батьками і дітьми. Особисті правовідносини між батьками і дітьми.	4 (9)
13.	Позбавлення і обмеження батьківських прав. Право батьків і дітей на майно.	4 (9)
14.	Аліментні правовідносини. Усиновлення. Опіка та піклування.	4 (9)
15.	Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.	4 (9)

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

*Перелік питань для підготовки до заліку з дисципліни
«Основи приватних відносин»*

1. Поняття приватних відносин.
2. Загальна характеристика цивільного законодавства.
3. Основні риси цивільного права зарубіжних країн.
4. Порівняльне цивільне право.
5. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна.
6. Поняття та особливості цивільного правовідношення.
7. Елементи цивільного правовідношення.
8. Здійснення цивільних прав. Захист цивільних прав.

9. Відповідальність у цивільному праві.
10. Поняття цивільно-правової відповідальності.
11. Форми і види цивільно-правової відповідальності.
12. Склад правопорушення та умови цивільно-правової відповідальності.
13. Підстави звільнення від відповідальності.
14. Поняття об'єктів цивільних прав.
15. Речі як об'єкти цивільних прав.
16. Майно.
17. Гроші, валютні цінності та цінні папери як об'єкти цивільних прав.
18. Дії, послуги та зобов'язальні вимоги як об'єкти цивільних прав.
19. Нематеріальні блага як об'єкт цивільних прав.
20. Фізичні особи як суб'єкти цивільного права.
21. Правоздатність і дієздатність фізичної особи.
22. Ім'я та місце проживання фізичної особи. Безвісна відсутність.
23. Визнання особи померлою. Опіка та піклування.
24. Поняття та правова природа особистих немайнових прав.
25. Види та система особистих немайнових прав фізичної особи.
26. Особисті немайнові права, що забезпечують фізіологічне (природне) існування фізичної особи.
27. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.
28. Захист особистих немайнових прав фізичних осіб.
29. Поняття та ознаки юридичної особи.
30. Види юридичних осіб.
31. Створення, державна реєстрація, ліквідація та реорганізація юридичних осіб.
32. Філії та представництва юридичних осіб.
33. Підприємницькі товариства. Поняття та види підприємницьких товариств
34. Поняття та види господарських товариств.
35. Держава та територіальні громади як суб'єкти цивільних правовідносин.
36. Поняття і ознаки держави та територіальних громад як суб'єктів цивільних правовідносин.
37. Участь держави та територіальних громад у цивільних правовідносинах та її правові форми.
38. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.
39. Поняття юридичного факту. Класифікація юридичних фактів.
40. Поняття правочину. Види правочинів. Умови дійсності правочинів.
41. Тлумачення правочинів. Відмова від правочину.
42. Державна реєстрація правочину. Місце вчинення правочину.
43. Правові наслідки недодержання сторонами вимог закону про вчинення правочину.
44. Представництво і довіреність.
45. Поняття та значення строків (термінів) у цивільному праві.
46. Види цивільно-правових строків і термінів.
47. Позовна давність.
48. Поняття права власності. Способи набуття і припинення права власності.
49. Право приватної власності фізичних осіб.
50. Поняття та історія становлення права приватної власності фізичних осіб.
51. Умови виникнення і припинення права приватної власності громадян.
52. Здійснення громадянами права приватної власності.
53. Право власності кооперативів.
54. Право власності господарських товариств.
55. Право власності громадських об'єднань.
56. Право державної власності.
57. Право комунальної власності.

58. Право спільної власності. Право спільної часткової власності. Право спільної сумісної власності.
59. Поняття та види інших речових прав. Ознаки інших речових прав.
60. Сервітути. Емфітевзис та суперфіцій.
61. Співвідношення права власності та інших речових прав на майно.
62. Володіння. Захист права власності.
63. Віндикаційний позов. Негаторний позов. Позов про визнання права власності.
64. Загальні положення про спадкування. Спадкування за заповітом.
65. Спадкування за законом.
66. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір.
67. Поняття та об'єкти права інтелектуальної власності.
68. Авторське право і суміжні права. Патентне право.
69. Правове регулювання комерційних позначень.
70. Правова охорона комерційного (фірмового) найменування.
71. Правова охорона торговельної марки.
72. Правова охорона географічних зазначень. Правова охорона нетрадиційних результатів інтелектуальної діяльності.
73. Правова охорона наукового відкриття. Правова охорона раціоналізаторських пропозицій. Правова охорона селекційних досягнень. Правова охорона комерційної таємниці.
74. Поняття та значення договору. Види договорів.
75. Зміст договору. Укладення, зміна і розірвання договору.
76. Поняття виконання зобов'язань. Поняття належного виконання зобов'язання.
77. Суб'єкти виконання. Місце виконання. Строк (термін) виконання.
78. Загальна характеристика способів забезпечення виконання зобов'язань.
79. Окремі способи забезпечення виконання зобов'язань.
80. Неустойка. Порука. Гарантія. Завдаток. Застава.
81. Припинення зобов'язань. Поняття та способи припинення зобов'язань. Окремі способи припинення зобов'язань.
82. Поняття сімейного права. Види сімейних правовідносин.
83. Способи правового регулювання сімейних правовідносин.
84. Завдання правового регулювання сімейних правовідносин за Сімейним кодексом України. Принципи сімейного права. Функції сімейного права.
85. Строк у сімейному праві. Види строків. Позовна давність у сімейному праві.
86. Поняття шлюбу. Умови вступу до шлюбу.
87. Поняття і зміст особистих немайнових правовідносин подружжя.
88. Особисті права подружжя. Особисті обов'язки подружжя.
89. Поняття аліментів. Особливості аліментних зобов'язань.
90. Підстави припинення права на утримання. Договори між подружжям про утримання.
91. Поняття і правова природа шлюбного договору.
92. Підстави припинення шлюбу.
93. Загальні підстави виникнення правовідносин між батьками та дітьми.
94. Порядок реєстрації народження дитини.
95. Оспорювання батьківства.
96. Особисті немайнові права та обов'язки батьків.
97. Особисті права неповнолітніх батьків та їх реалізація.
98. Підстави позбавлення батьківських прав.
99. Правовий режим майна батьків та дітей. Спільна сумісна власність батьків та дітей.
100. Поняття і особливості аліментних зобов'язань. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину.
101. Особисті немайнові права та обов'язки батьків.
102. Майнові правовідносини між іншими членами сім'ї та родичами.

103. Поняття усиновлення. Мета усиновлення.
 104. Підстави та порядок встановлення опіки та піклування над дітьми.
 105. Органи опіки та піклування та їх повноваження.
 106. Поняття та зміст договору про патронат.
 107. Поняття сімейних правовідносин з іноземним елементом.
 108. Порядок усиновлення дитини, що є громадянином України, але проживає за кордоном.
 109. Особливості усиновлення дитини, що є громадянином України іноземцем.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Тестові завдання для самостійної перевірки

1. Зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди припиняється у разі:

1	закінчення строку для передання результату;
2	передання результату особою, яка першою виконала завдання;
3	закінчення одного місяця з моменту сповіщення публічної обіцянки;
4	наявності підстав, передбачених п. "а" - "б".

2. Якому виду дієздатності фізичної особи відповідно належать наведені правомочності?

1. самостійно вчиняти дрібні побутові правочини	А. неповнолітня особа
2. самостійно укладати договір банківського вкладу (рахунку та розпоряджатися вкладом	В. особа, що не досягла 18 років, але є суб'єктом підприємницької діяльності
3. повна дієздатність	С. до 14 років

3. Форма сповіщення публічної обіцянки винагороди може бути?

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

4. За невиконаними спільними зобов'язаннями щодо третіх осіб, з моменту припинення договору простого товариства, його учасники відповідають :

1	в порядку регресу;
2	субсидіарно;
3	солідарно;
4	свої часткою вкладу у спільну справу

5. Не є підставами для обмеження цивільної дієздатності фізичної особи:

1	стійкий психічний розлад, що не дозволяє усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними
2	зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо, що ставить особу чи його сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище

3	психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дії та (або) керувати ними
4	зловживання наркотичними, токсичними речовинами тощо

6. У якій формі укладається договір про спільну діяльність?

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

7. Кожна із сторін у договорі комерційної концесії, строк якого не встановлений, має право у будь-який час відмовитися від договору, повідомивши про це другу сторону:

(у бланку відповідей напишіть відповідь двома словами)

8. Строк чинності наведених майнових прав інтелектуальної власності відповідає:

1. на винахід	A. 10 років
2. на інтегральну мікросхему	B. 25 років
3. на породу тварин	C. 30 років

9. За вимогами, що пред'являються до користувача у зв'язку з невідповідністю якості товарів (робіт, послуг), проданих (виконаних, наданих) користувачем несе відповідальність?

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

10. Консенсуальний договір характеризується тим, що він вважається укладеним:

1	з моменту досягнення згоди сторін по істотним умовам договору
2	з моменту передачі речі
3	з моменту надходження коштів на рахунок однієї із сторін, як оплати за предмет договору
4	з моменту нотаріального посвідчення

11.

1. за договором роздрібною купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що звичайно призначається для:	а) особистого використання; б) використання з метою перепродажу; в) виробничого використання; г) комерційного використання; д) домашнього використання; е) торговельного використання; є) іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю.
---	---

12. Сторонами за договором постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу є:

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

13. Як співвідносяться подані визначення?

1. одна сторона зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони, яка в свою чергу зобов'язується	A. позичка
---	------------

прийняти та оплатити виконану роботу	
2. одна сторона безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні річ для користування протягом встановленого строку	В. підряд
3. одна сторона, що здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується виконати за завданням замовника певну роботу, призначену для задоволення побутових та інших особистих потреб.	С. побутовий підряд

14. Договором, за яким одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг, називається договором:

(у бланку відповідей напишіть відповідь двома словами)

15. Зазначені юридичні особи за своїми зобов'язаннями відповідають у такому розмірі:

1. командитне товариство	А. в межах статутного фонду
2. акціонерне товариство	В. всім майном повних учасників, на яке може бути накладене стягнення
3. довірче товариство	С. у 5-кратному розмірі до внеску кожного учасника

16. Визначте відповідні строки позовної давності:

1. вимоги щодо неналежної якості роботи	А. один рік
2. щодо неустойки	В. десять років
3. щодо капітального будівництва	С. три роки

17. Цивільним законодавством регулюються такі відносини:

1	особисті немайнові відносини, що засновані на юридичній рівності всіх учасників
2	майнові відносини, що виникають між юридичними та фізичними особами
3	особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленню, майновій самостійності їх учасників
4	майнові відносини, що виникають між фізичними особами

18. Договором, за яким одна сторона (творець - письменник, художник тощо) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установленій строк, називається?

(у бланку відповідей напишіть відповідь двома словами)

19. Система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, називається:

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

20. Характерно ознакою юридичних осіб приватного права є те, що вони створюються:

1	на підставі рішення суду
2	на підставі рішення відповідного органу місцевого самоврядування
3	на підставі нормативно-правових актів
4	на підставі установчих документів

21.

1. За договором контрактації сільськогосподарської продукції виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується:	а) оплатити вироблену сільськогосподарську продукцію; б) виробити визначену договором сільськогосподарську продукцію; в) перевозити визначену договором сільськогосподарську продукцію; г) зберігати визначену договором сільськогосподарську продукцію; д) передати визначену договором сільськогосподарську продукцію у власність заготівельнику; е) передати визначену договором сільськогосподарську продукцію в заставу заготівельнику; є) передати визначену договором сільськогосподарську продукцію в користування заготівельнику.
---	--

22. У разі відсутності у ліцензійному договорі умови про строк договору він вважається укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на:

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

23. Якщо ліцензія не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері, то така ліцензія називається:

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

24. Учасник якої юридичної особи не має права без згоди інших учасників вчиняти від свого імені та у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб правочини, що є однорідними з тими, які становлять предмет діяльності даної юридичної особи:

1	учасник акціонерного товариства та товариства з обмеженою відповідальністю
2	учасник повного товариства
3	повні учасники командитного товариства
4	учасники холдингової компанії

25. Якщо цивільним договором не встановлено вид неустойки, то застосовується?

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

26. Відповідно до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», особи повинні зареєструватися на протязі:

1	семи днів з дня прибуття до нового місця проживання
2	двадцяти днів з дня прибуття до нового місця проживання
3	десяти днів з дня прибуття до нового місця проживання
4	двох днів з дня прибуття до нового місця проживання

27. Добровільне об'єднання громадян на засадах членства для спільної виробничої або іншої господарської діяльності, яка базується на їхній особистій трудовій участі та об'єднанні його членами майнових пайових внесків, називається?

(у бланку відповідей напишіть відповідь двома словами)

28. Яким ознакам відповідають наведені нижче об'єкти цивільних прав?

1. можна поділити, без втрати їх цільового призначення	А. рухомі
2. речі, що можна вільно переміщувати у просторі	В. замінні
3. речі, що мають лише родові ознаки	С. подільні

29. Правомірна дія особи направлена на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, називається?

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

30. До вимог чекодержателя про оплату чека застосовується позовна давність

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

31. До вимог до письмової форми правочинів належать:

1	складання тексту договору на спеціально підготовленому бланку
2	нотаріальне посвідчення
3	печатка обох сторін
4	державна реєстрація

32. До яких видів договорів належать наведені договори?

А. публічний	1. договір роздрібної купівлі-продажу
В. приєднання	2. договір прокату
	3. договір на надання послуг зв'язку
	4. страховий поліс
	5. договір перевезення транспортом загального користування
	6. договір складського зберігання
	7. договір побутового підряду

33. Як називається один із етапів процедури укладання договору, що полягає у направленні пропозиції про укладення договору?

(у бланку відповідей напишіть відповідь одним словом)

34. До загальних умов чинності правочину належать:

1	особа, що вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної правоздатності
2	волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі
3	правочин має бути направлений на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним
4	правочин може вчинятись у довільній формі

35. До істотних умов цивільного договору належать:

1	Предмет
2	Ціна
3	термін дії
4	умови оплати

36. В який термін, з дня пред'явлення вимоги, боржник зобов'язаний виконати зобов'язання за договором у якому не встановлений термін його виконання або встановлений моментом пред'явлення вимоги?

(у бланку відповідей напишіть відповідь двома словами)

37. Якщо у односторонньому правочині не вказане місце його вчинення, то ним є місце:

(у бланку відповідей напишіть відповідь трьома словами)

38. Строк чинності наведених майнових прав інтелектуальної власності відповідає:

1. на твір	A. 50 років
2. суміжні майнові права	B. 75 років
3. компонування інтегральної мікросхеми	C. 10 років

39. Нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення:

(у бланку відповідей напишіть відповідь двома словами)

40. Формами неустойки є:

1	штраф і пеня
2	Альтернативна
3	штрафна і залікова
4	застава

7. Методи навчання

Словесні: лекційний метод, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія; практичні: метод вправ, практична робота; наочні: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.

8. Форми контролю

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма контролю: екзамен.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається відповідно за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» від 26 квітня 2023р. (протокол №10).

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90–100	Відмінно	зараховано
74-89	Добре	
60–73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення *рейтингу* студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма.
2. Підручники та навчальні посібники.
3. Семестрові завдання для самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни.
4. Матеріали поточного та підсумкового контролю (контрольні завдання до практичних занять; завдання для модульних контрольних робіт для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу).
5. Перелік питань до екзамену.
6. Електронний навчальний курс.

10. Рекомендована література

І. Базова

1. Парасюк М.В., Парасюк В.М., Грабар Н.М. П 18 Цивільне право України (загальна частина) (у схемах та таблицях): навч. посіб. Львів : Растр-7, 2020. 364 с.

2. Цивільне право : навч. практикум / кол. авт. : К.Р. Резворович (заг. ред.), М.П. Юніна, А.С. Ділігул та ін. – Дніпро : ДДУВС, 2022. – 220 с.
3. Цивільне право України : навч. посіб. до складання вступ. випробування в магістратуру у форматі ЗНО / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. Є. Ходико. – Харків : Право, 2021. – 396 с
4. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред Р.Б. Шишки – К.: Видавництво Ліра, 2018. – 736 с
5. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 976 с.
6. Цивільне право України.: Академічний курс: Підруч.: У 2 т. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. - Вид. 2-ге, доп. і перероб. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. - Т. 1. Загальна частина. - 696 с.
7. Енциклопедія цивільного права України / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України / Ярославна Миколаївна Шевченко (відп.ред.). — К. : Ін Юре, 2009. — 950с.
8. Процьків Н.М., Гетьманцева Н.Д. Сімейне право. Навчально-методичний посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю Федьковича, 2021. 148 с.
9. Апопій І.В. Сімейне право України: навчальний посібник: 2-ге видання перероблене та доповнене. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 360 с.
10. Лепех С. М. Сімейне право України : навчальний посібник / С. М. Лепех. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 318 с.

II. Допоміжна

1. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За ред. В.М.Коссака. – К.: Істина, 2008.
2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. / За ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової, В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2006 (Т.І.)
3. Ромовська З.В. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс. Підручник. – К.: Правова єдність 2010.
4. Харитонов Є.О., Саніахметова Н.О. Цивільне право України: Підручник. – К.: Істина, 2003.
5. Цивільне право України: Академічний курс: Підручник: У 2-х т. / За заг.ред. Я.М.Шевченко. – К.: Ін Юре, 2006 (Т.1. Загальна частина).
6. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. / За ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової. – К.: Юрінком-Інтер, 2016 (Кн.1).
7. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. / За заг.ред. В.І.Борисової, І.В.Спасібо-Фатєєвої, В.Л.Яроцького. – Х.: Право, 2017 (Т.1).

11. Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.kiev.ua/> – Верховна Рада України.
2. <http://www.naiiu.kiev.ua> – Національна академія внутрішніх справ України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України.
4. <http://www.nau.kiev.ua> – Нормативні акти України.
5. <http://www.nbuv.gov.ua> – [Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.](http://www.nbuv.gov.ua)